

שופר שניקבראשי פרקים:

א. הקדמה

ב. המקורות התנאים

ג. המקורות האמוראים

ד. סכום שיטות הראשונים:

(1) "מעכב" או "עיכב"

(2) ברור מחלוקת ר' נתן וחכמים

(3) כמו מי סוברת המשנה

(4) שיעור הנקב

(5) שופר נקוב שלא נסתם

(6) סכום

(7) ההלכה ברמב"ם וב"טור"

ה. הלכה למעשה

א. הקדמה:

"המצוה ק"ע היא שזונו לשמוע קול שופר ביום ראשון מתשרי, והוא אמרו ית' 'יום תרועה יהיה לכם' " - כך מגדיר הרמב"ם בספר המצוות את המצוה המיוחדת של יום א' בתשרי "לשמוע קול שופר". במסכת ראש-השנה, בחלקה האחרון (מפרק ג' משנה ב' והלאה) מתבררים פרטי הדינים של מצוה זאת. הנקודה הראשונה המתבררת היא מהו ה"שופר" שאת קולו אנו מצוים לשמוע. אחרי שאנו למדים מאיזה בעל-חיים יש לקחת את קרנו לשם שופר, אנו באים לברר את דינו של השופר עצמו: "שופר שנסדק ודבקו-פסול. דבק שכרי שופרות - פסול. ניקב וסתמו: אם מעכב את התקיעה - פסול, ואם לאו - כשר". במאמר זה רצוני לברר את הנקודה האחרונה: שופר שניקב.

ב. המקורות התנאיים:

הדין של שופר שניקב מובא בחמש צורות שונות במקורות התנאיים. כדי לעמוד על ההבדלים ועל השאלות המתעוררות כדאי לסדר את המקורות בצורה הבאה:

	המשנה בבלי, הברייתא בתוספתא:		
	אם מעכב את התקיעה - פסול,		
	ואם לאו - כשר		
	המשנה בירושלמי:	הברייתא בבבלי ובירושלמי:	
הברייתא בבבלי	אם עכב את התקיעה - פסול,	בין במינו בין שלא במינו	ניקב וסתמו
ובירושלמי:	ואם לאו - כשר	הברייתא בתוספתא:	
ר' נתן אומר:	הברייתא בירושלמי:	אפילו במינו	
	אם היה מעכב את התקיעה - פסול		
במינו - כשר,	ואם לאו - כשר		
שלא במינו - פסול	ההברייתא בבבלי:		
	פסול		

נראה עתה את הבעיות אחת לאחת:

- 1) ניקב וסתמו - מה הדין אם לא סתמו?
- 2) הבריות הזכירו את החילוק בין סתימה "במינו" ובין סתימה "שלא במינו", ואת מחלוקת רבנן ור' נתן בנושא זה (פרט לבריתא בתוספתא שלא מזכירה את ר' נתן). במשנה אין התיחסות לחילוק הזה - מה סוברת המשנה?
- 3) המשנה בבבלי והבריתא בתוספתא מדברות בלשון הווה: "אם מעכב את התקיעה", לעומת המשנה והבריתא בירושלמי שמדברות בלשון עבר: "אם עיכב (או: היה מעכב) את התקיעה". הנפקא-מינה היא ברורה, השאלה היא האם אכן ניתן לדקדק כך? האם "מעכב" של המשנה זה דוקא הווה והאם "עיכב" או "היה מעכב" זה דוקא עבר?
- 4) הבריתא בבבלי אומרת בסתם "פסול" - האם היא חולקת על שאר המקורות ופוסלת גם אם לא מעכב?
- 5) האם ר' נתן לחומרא או לקולא? כלומר: האם ר' נתן מדבר על מציאות של "מעכב את התקיעה" ומקל להכשיר במינו; או שהוא מדבר על "אם לאו כשר" ומחמיר לפסול כשנסתם הנקב שלא במינו.

ג. המקורות האמוראים

מעיון בסוגיות הבבלי והירושלמי מתבררות כמה נקודות: כאמור לעיל, בבריתא המובאת בבבלי אין את החלוק בין "מעכב" ל"לא מעכב". לעומת זאת, מובאות בגמ' שתי ליטנות של ר' יוחנן המתיחסות בצורה ישירה לר' נתן. לפי ליטנא-קמא החלוק של ר' נתן הוא כאשר ניקב מעוטו של השופר ונשתיר רובו, ולפי ליטנא-בתרא החלוק הוא דוקא כשניקב רובו ונשתיר מעוטו. מסתבר לומר שרבנן ור' נתן מדברים על אותה מציאות, או שכולם מדברים על ניקב מעוטו לפי ליטנא-קמא, או שכולם מדברים על ניקב רובו לפי ליטנא-בתרא. מה שברור הוא שבשכיל לעכב את הקול אין צורך בניקב רובו, וגם אם ניקב מעוט שבמעוט הקול מעוכב; א"כ יוצא מזה שמעיקרא ודאי שהנקב עיכב את הקול. אם נרצה להקיש מדיון הגמרא בבריתא למשנה המחלקת בין "מעכב" ל"לא מעכב", ודאי שנצטרך לומר ש"מעכב" זה בהווה דוקא.

הירושלמי, כידוע, לוקה בחסר מבחינת העריכה הסגנונית, וזה מתבטא גם בסוגיתנו. הירושלמי אומר: "ניקב וסתמו ר' חייא בשם ר' יוחנן דר' נתן היא דתני ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו אם היה

מעכב את התקיעה פסול אם לאו כשר ר' נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול ר' חיה בשם ר' יוחנן כיני מתני' אם היה מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר" - יש נסיון ליחס את המשנה לר' נתן, ועל זה אומר ר' חיה בשם ר' יוחנן: "כיני מתני'..." הפשט לענ"ד הוא שדברי ר' חיה בשם ר' יוחנן הם בתמיהה*: כך היא המשנה?! הרי המשנה מחלקת בין מעכב ללא מעכב, ולא מזכירה את החלוק בין "במינו" לבין "שלא במינו"; אם המשנה היא כר' נתן - העיקר חסר מן הספר. הראשונים לא הבינו כך את הירושלמי, כמו שנראה לקמן.

נקודה נוספת, חשובה מאד, מובאת בסוגית הירושלמי: "והוא שסתמו, אבל לא סתמו - כשר, שכל הקולות כשרים בשופר". כל מה שאמרנו ונאמר בסוגיה - זה רק כאשר סתמנו את הנקב. אם לא סתמנו את הנקב, אע"פ שהנקב מעכב את התקיעה - כשר. אין דין בשופר שיהיה שלם כמו לולב, כיון שהמצוה אינה בגוף השופר אלא בשמיעת הקול, וגם קול היוצא משופר נקוב הוא "קול שופר". הבעיה מתחילה כאשר סותמים את הנקב, שאז זה כבר דומה ל"דבק שברי שופרות". לאחר שנראה את חילוקי הדינים והדעות השונות, נצטרך להבין בסברה למה במקרים מסויימים פוסלים משום הדמיון ל"דבק שברי שופרות" (או ל"שופר דובר אחר"), ובמקרים אחרים אין פוסלים.

ד. טכום שיטות הראשונים:

(1) "מעכב" או "עיכב"

רוב הראשונים (תוס', רא"ש, רמב"ן, רשב"א, ר"ן, ריטב"א) מבררים שאי אפשר לומר שהבריתא מדברת על מציאות של "עיכב" בעבר. הסיבה היא שבמקרה כזה לא מובנת לישנא-בתרא דר' יוחנן, שלפיה אם ניקב מעוטו - כשר, והרי בניקב מעוטו התקיעה מעוכבת, א"כ איך יתקיים "אם עכב את התקיעה - פסול"? אלא צריך לומר שבבריתא מדובר ב"מעכב" בהווה.

המאירי והראב"ד חולקים על שאר הראשונים. המאירי אומר זאת בפירושו, ובראב"ד משמע כך מתוך הגהתו על הרמב"ם. הרמב"ם אמנם

* אמנם קשה על הסבר זה שר' חיה תמה על דברי עצמו, אך ניתן לענ"ד לחרץ זאת בשני דרכים, ושתיהן קשורות לחוסר העריכה של הירושלמי. תרוץ אחד הוא שהמלים "ר' חיה בשם ר' יוחנן" הם פניה אליו כדי להקשות לו "כיני מתני'"; תרוץ שני הוא שר' חיה חוזר בו, ובסגנון של הבבלי היינו אומרים: "הדר אמר ר' חיה לאו מלחא היא דאמרי".

נוקט לשון "ולא עכבו", אך כל נושאי הכלים (פרט לרבינו מנוח) מסבירים שכוונת הרמב"ם שהנקבים מעכבים לאחר הסתימה. גם הראב"ד הבין כך ברמב"ם ועל זה העיר שהרמב"ם אינו כירושלמי שממנו משמע שהמשנה מדברת על "עיקב" בעבר; ומסתבר לומר שאם הראב"ד טורח לכתוב שהרמב"ם "לא הסכים לירושלמי", כנראה שהראב"ד כן סובר כירושלמי. גם הרא"ש התייחס לכך שבירושלמי משמע לשון עבר, והעלה שתי אפשרויות: או שהמובן בירושלמי אינו כמו שניתן להבין בפשט, אלא שהכונה היא להווה; או שאכן הירושלמי חולק על הבבלי, ולהלכה הולכים אחר הבבלי.

הרי"ף מביא רק את לישנא-קמא של ר' יוחנן, האומרת שהמחלוקת בין ר' נתן לחכמים היא בנשתיר רובו, אבל בניקב רובו פסול. כאמור לעיל, טענתם של רוב הראשונים היתה שמלישנא-בתרא של ר' יוחנן מוכח שהמשנה מדברת בהווה. אם זאת הסיבה, הרי שהרי"ף שמביא רק את לישנא-קמא יכול לסבור שהמשנה מדברת על "עיקב" בעבר. כמובן שזו רק אפשרות ואין לה ראייה.

(2) ברור מחלוקת ר' נתן וחכמים

נקודה עקרונית שניה שמתבררת בראשונים היא האם ר' נתן לחומרא או לקולא, ובזה נחלקו. לכאורה ניתן לומר שאליבא דאותם ראשונים שסוברים שהמשנה מדברת על "עיקב" בעבר, ברור שר' נתן לקולא, כי אם נסביר את ר' נתן לחומרא יצא שכאשר אין הנקב מעכב את התקיעה קודם סתימתו וסתמו שלא במינו - פסול, וזה לכאורה לא מסתבר; אך נראה לומר שהוי כמו ציפהו זהב מבחוץ שאם נשתנה קולו פסול, וגם כאן הפסול הוא דוקא בנשתנה קולו.

ראש המדברים לשטה רר' נתן לקולא הוא הרא"ש, והדברים מפורשים בסוף סימן ה': "במינו כשר אפילו לא חזר לקולו ככתחילה, והוא שנשתיר רובו. שלא במינו: אם לא חזר קולו ככתחילה - פסול אפילו נשתיר רובו". בסוף דבריו מיחס הרא"ש את שיטתו לתוס'. בתוס' שלנו, המיוחסים לר"ש משנץ (עפ"י אורבך בספרו "בעלי התוספות"), זה לא מופיע, לפחות לא בפרוש (אפשר לפלפל ולתלות במה שאמר התוס' "ואפילו הכי קאמר בירושלמי דמתני' ר' נתן". "אפילו הכי" משמע שזה חדוש מיוחד, ואם אכן תוס' סובר דר' נתן לקולא הרי שזה אכן חדוש להעמיד את המשנה דוקא שלא במינו, כיון שבמינו כשר בכל מקרה לר' נתן. כמובן שזה פלפול ולא ראייה נצחת). תוס' אומר שבמינו

ואינו מעכב ודאי כשר, אך לא מגלה את דעתו במקרים אחרים. ראשון נוסף שמסיק שר' נתן לקולא הוא ר' זרחיה הלוי ב"ספר המאור". מעיקרא הוא אמנם סבר דר' נתן לחומרא, אך מעיון בסוגית הירושלמי הוא חזר בו ומגיע למסקנה דר' נתן לקולא. את הבטוי בירושלמי "כיני מתני' ", שרציתי להסביר לעיל בתמיהה, הוא מסביר: "כך היא המתניתא אשלא במינו דר' נתן". מנין לו שהבריתא אשלא במינו ולא אבמינו? לא יודע.

לרש"י יש רק דבור-המתחיל אחד קצר מאד בסוגיתנו, אך ניתן ללמוד ממנו הרבה. על דברי ר' נתן בבריתא: "במינו כשר" אומר רש"י: "במינו כשר - אם אינו מעכב התקיעה". לפי זה יוצא שבמעכב התקיעה לכ"ע פסול בין במינו ובין שלא במינו, ואילו אם אינו מעכב התקיעה - במינו כשר לר' נתן. לכאורה משמע מפה שר' נתן לחומרא כדין אינו מעכב את התקיעה, שלר' נתן שלא במינו פסול ולרבנן גם שלא במינו כשר; כך הבינו הראשונים. אבל כדאי לתת את הדעת לכך שדברי רש"י הם על הבריתא בבבלי, ושם לא נאמר "אם מעכב את התקיעה - פסול, ואם לאו - כשר", אלא "פסול" סתם. יכול להיות שרש"י הבין דאליבא דת"ק דהבריתא פסול לרבנן אף אם לא מעכב את התקיעה, ור' נתן מיקל כשאינו מעכב את התקיעה והסתימה היא במינו של השופר. הראשונים הסוברים בפירוש שר' נתן לחומרא הם הר"ן (על הרי"ף ובחידושים), הרמב"ן (ב"מלחמות ה' " ובחידושים) והרשב"א. כדי להבין איך הם הגיעו למסקנה זאת, צריך להכנס לשאלה הבאה המתבררת בראשונים:

3. כמו מי סוברת המשנה

לראשונים הנ"ל פשוט שהמשנה היא כר' נתן, כיון שר' יוחנן דן בדבריו, ומוסיף הרמב"ן ב"מלחמות ה' " שכן משמע מפשט הירושלמי שהמשנה כר' נתן, ואין משמעות "כיני מתני'" בתמיהה כמו שכתבת לעיל. מאידך פשוט להם שלא יעלה על הדעת להעמיד את המשנה שלא במינו; אם אכן כונת המשנה שהסתימה לא היתה במינו צריך לפרש זאת. כיון שהמשנה לא פרשה, הרי שסתם סתימה הוי במינו.

המסקנה היוצאת משתי נקודות הנחה אלו היא שר' נתן לחומרא, כי אם ר' נתן לקולא הרי שבמינו כשר בין מעכב ובין לא מעכב, וזה שלא כמשנה; אלא ודאי שר' נתן לחומרא, והמשנה מדברת כשסתמו במינו. הרמב"ן ב"מלחמות ה' " מוסיף שאם ר' נתן לקולא, היתה המשנה צריכה

להשמיע את הדין שבמינו כשר, לכח דהיתירא עדיף. לעומת הראשונים הנ"ל, שפשוט להם שהמשנה כר' נתן, לתוס' ולרא"ש אין הדברים פשוטים. תוס', כאשר הוא דן באפשרות שהמקורות התנאים עוסקים ב"עייכב" מעיקרא (אפשרות שנדחתה בתוס', כנזכר לעיל), מתיחס בצורה שקולה לשתי האפשרויות: "ומתני' כרבנן, אי נמי כר' נתן ובשלא במינו"; אך הוא מודה בסוף דבריו "ואפילו הכי קאמרי בירושלמי דמתניתין ר' נתן".

הרא"ש חולק מכל וכל על הראשונים הנ"ל, ומסיק דמתני' כרבנן כפשטה שאינה מחלקת כלל בין מינו לשאינו מינו. מה שמעמיד הירושלמי את המשנה כר' נתן - מסביר הרא"ש שהירושלמי רוצה להראות שהמשנה יכולה להיות מוסכרת בדוחק על-פי ר' נתן, אך הדרך הפשוטה היא שהמשנה כרבנן. גם את הטענה שהמשנה כר' נתן כי ר' יוחנן דן בדבריו רוחה הרא"ש, הוא מסביר שהדיון בר' נתן נועד לברר האם המשנה והבריתא עוסקות בניקב רובו או מיעוטו גם לרבנן, רק שהיה נוח לדון בכך דרך דברי ר' נתן.

אחרי שראינו שהרא"ש מעמיד את המשנה כרבנן, מובן איך הוא יכול להסביר ללא קושי שר' נתן לקולא, כמו שנזכר לעיל. אך הלכה למעשה מקבל הרא"ש את דעת הר"ח "שדבריו דברי קבלה" שהלכה כר' נתן, ואינו מתיחס לקושי שאין ההלכה כסתם משנה, על-אף דברי ר' יוחנן "הלכה כסתם משנה".

4) שעור הנקב

עד כאן בררנו שני גורמים בתמונה: האם הסתימה צריכה להיות במינו של השופר, ועכוב התקיעה ע"י הנקב. גורם שלישי שצריך לברר כדי להשלים את התמונה הוא שעור הנקב דמעיקרא, האם נפחת רובו של השופר או מיעוטו. כאן אנו מגלים תמימות דעים בין רוב הראשונים שפוסקים כלישנא-קמא (להלן: ל"ק) דר' יוחנן, שבניקב רובו פסול בכל מקרה, וכל החילוקים הם בניקב מעוטו. טעמים שונים נאמרו לכך:

אזלינן לחומרא בכל תרי לישני בדין תורה (הרא"ש מיחס הסבר זה לר"י, ו"קרבן נתנאל" מגיה שצ"ל ר"ת).

הולכים תמיד אחרי ל"ק (ריב"א).

ר"י בן גיא (ריצ"ג) פוסק כלישנא-בתרא (להלן: ל"ב), בשיטתו בכל הש"ס שפוסקים כל"ב. הרא"ש חולק עליו, ואומר שגם אם בכל הש"ס

הולכים דוקא אחרי ל"ב, במקרה שלנו אין זה כך. הסיבה היא שסדר הלישנות כאן הוא ע"פ סדר הדברים בדבריו של ר' נתן: ל"ק עוסקת בראש דבריו "במינו כשר", ול"ב עוסקת בסוף דבריו "שלא במינו פסול", ולכן אין ראייה מסדר הלישנות. גם רבינו ירוחם פוסק כל"ב, אך כאמור הוא וריצ"ג בעמדת מיעוט מול רוב הראשונים.

5) שופר נקוב שלא נסתם

הגורם הרביעי והאחרון שצריך לברר הוא דין שופר נקוב שלא נסתם. ראינו לעיל את הירושלמי שאומר "לא סתמו - כשר, שכל הקולות כשירים לשופר"; רוב הראשונים מקבלים את הירושלמי להלכה. מי שפוסל בפירוש שופר שניקב ולא נסתם הוא ה"כל-בו". ה"שפת-אמת" מסביר שדברי הירושלמי תלויים בכך ש"עייכב" בעבר דוקא, ואילו לדין דקימא-לן "מעכב" בהווה ע"פ הבבלי - לא שיד דינו של הירושלמי ולכן שופר נקוב פסול.

כמו כן משמע בפירוש המשניות של הרמב"ם ובריטב"א שצריך לסתום את השופר. הב"י מבלי בשם תשובת הרא"ש: "שופר נקוב - אין תוקעין בו עד שיסתם הנקב, ואינו מעכב את התקיעה, כי רבו הפירושים בשופר נקוב ע"פ הירושלמי והבבלי, והכי עבדי עובדא כמו שכתבתי". הב"י אמנם מציע הסבר שכוונת הרא"ש היא שאם סתמנו את הנקב צריך שלא יעכב את התקיעה, ועדין דברי הירושלמי קיימים; אך הב"י טוען שדוחק להסביר כך. נלע"ד שאע"פ שזה דוחק חיבים להדחק ולומר בהסבר הב"י, כדי שדבריו בתשובה לא יסתרו את דבריו בפסקים. אמנם גם לפי הסבר זה הדברים סותרים את דבריו בפסקים, כיון שלפי הפסקים במינו כשר אפילו מעכב, אך זה לא כל-כך קשה, כי אפשר לומר שהרא"ש מורה הלכה למעשה לחשוש לדעת הראשונים החולקים עליו ולהחמיר בשיטתם, אך בלא נסתם כלל מעטים הראשונים המחמירים ויש פחות מקום לחשוש לשיטתם.

6) סכום

לסכום שיטות הראשונים ניתן להבחין בשתי שיטות עיקריות להלכה: (א) שיטת חכמי ספרד, שפוסקים כר' נתן ולומדים בסוגיה שר' נתן לחומרה. לפי שיטה זאת אנו זקוקים לשלושה תנאים כדי להכשיר שופר שניקב: 1. הנקב היה במעוטו. 2. נסתם במינו. 3. אינו מעכב אחרי הסתימה את התקיעה, דהינו חזר קולו להיות כמעיקרא. בענין הסברה לכך כותב הרמב"ן ב"מלחמות ה'" שכאשר התקיעה עדין מעוכבת, זה

סימן שלא סתם יפה, לפיכך "אע"פ שסתמו במינו - פסול, שאותה סתימה מצטרפת לפסול ולא להכשיר, דלעמוד ולנטל משם קאי" ולכן אינה בטלה לשופר והוי ב' שופרות; מה שאין כן אם סתם יפה שאז בטלה הסתימה לשופר והוי שופר אחד. כל זה דוקא במינו, שמיך במינו אינו חוצץ, אבל שלא במינו פסול.

(ב) שיטת הרא"ש ור' זרחיה הלוי, שג"כ פוסקים כר' נתן אך סוברים שר' נתן אמר את דבריו לקולא. לפי שיטה זו אנו זקוקים לשני תנאים: האחד, שהוא הכרחי, שהנקב היה במעוטו. התנאי השני יכול להיות אחד משנים: או שנסתם במינו, או שאינו מעכב עתה את התקיעה. בענין הסברה מסביר הרא"ש שודאי שהסתימה שנתה את הקול, וכיון שמחד הסתימה שנתה את הקול ומאידך עדין הנקב מעכב את התקיעה, הוי כשופר ודבר-אחר ופסול; אך כאשר אין עוד התקיעה מעוכבת לא הוי שופר ודבר-אחר. זה עדין קשה, דמאי שנא חזר לקולו הראשון או לא חזר, הרי מכל מקום השתנה הקול מחמת הסתימה.

ה"קרבן-נתנאל", כדי לתרץ קושי זה, משתמש בטעמו של הרמב"ן הנזכר לעיל לענין החלוק בין מעכב ללא מעכב, ולא לענין "מינו". תרוץ נוסף מביא ה"קרבן-נתנאל" בשם הבית-יוסף, שכל פסול שופר שניקב ונסתם אינו מדאורייתא אלא גזרה דרבנן אתו צפוי של זהב המשנה את הקול, ולזה חישינן רק אם נשתנה קולו מקולו המקורי; וכל זה בשאינו מינו, אך מינו אינו דבר-אחר ואינו פוסל.

נוסף לכך מצאנו עוד שתי מחלוקות בראשונים:

בדין שופר שניקב ולא נסתם - ר' ירוחם, הרמב"ם בפרוש המשניות והריטב"א פוסלים, וכך ניתן אולי להבין בתשובת הרא"ש; ושאר הראשונים מכשירים כדעת הירושלמי.

"עייכב" ו"לא עייכב" מעיקרא משמע - כך סוברים הראב"ד והמאירי, בניגוד לשאר הראשונים.

(7) ההלכה ברמב"ם וב"טור"

כותב הרמב"ם (פ"א מהל' שופר ה"ה): "ניקב - אם סתמו שלא במינו פסול, סתמו במינו - אם נשתיר רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה הרי זה כשר". לכאורה הוא מצריך ג' תנאים כחכמי ספרד, אבל בהבדל קטן: "ולא עכבו", שמשמע לכאורה בעבר. אך כבר הוזכר לעיל שכל נושאי הכלים, פרט לרבינו מנוח, מסבירים את כוונת הרמב"ם בהווה. הראב"ד המעיר עליו "לא סבר כירושלמי" ג"כ הביך

שהרמב"ם התכוון למעכב בהווה וחלק עליו. אם כן, ניתן לצרף את הרמב"ם לשאר חכמי ספרד במחלוקתם עם הרא"ש ור' זרחיה הלוי. הטור מביא את שתי השיטות ואינו מכריע; ולצידו של הרא"ש מוסיף הטור שזו גם דעת ר"י. נוסף לכך מביא הטור נקודה נוספת בשם בעל ה"עיטור": סתמו שלא במינו ואינו מעכב את התקיעה, ויש ממקום הנקב עד פיו כשעור הכשר שופר - כשר. הטור עצמו דוחה את דברי בעל העיטור לשטת חכמי ספרד, שהרי לפי הרא"ש כשר בכל מקרה. מפרשי הטור מסבירים שלשיטת בעל-העיטור הוי כנקצץ, והטור סובר דאכתי הוי קול שופר ודבר-אחר.

ה. הלכה למעשה:

הלכה למעשה פוסקים המחבר והרמ"א לכתחילה כדעת חכמי ספרד דבעינן ג' למעליותא: נשתיר רובו, נסתם במינו ואינו מעכב עתה את התקיעה; ובשעת הדחק יש להכשיר כהרא"ש בתרתי למעליותא: נשתיר רובו, ונסתם במינו או אינו מעכב עתה את התקיעה. לענין שופר נקוב פוסק המחבר שכשר לכתחילה, ואילו לפי הרמ"א יש לחשוש לתשובת הרא"ש והכל-בו ולהדר אחר שופר לא נקוב. הפרי מגדים מוסיף שבשעת הדחק כשסומכים על הרא"ש אפשר לברך על השופר, "ובפרט לפי מה שכתב ה"פרי-חדש" והגר"א שהעיקר כשיטה זו"; ואם נזדמן לו אח"כ שופר כשר לכתחילה יתקע בלי ברכה.